

“EXERCICI DELS DRETS HUMANS. EXERCICI DE DEMOCRÀCIA PARTICIPATIVA”

*53è Aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans.
Organitzat per la regidoria de Drets Civils de l’Ajuntament de
Barcelona. Regidora: Roser Veciana. 10 de desembre de 2001. 19’00 h.
Saló de Cent de l’Ajuntament. Lluís Maria Xirinacs.*

1.- **Introducció.**

“Fins a quan abusareu, poders constituïts, de la paciència del poble?”.

Volia tenir la satisfacció d’iniciar aquesta intervenció meva a la manera de l’exabrupte amb què començà Ciceró la seva requisitòria contra Catilina en el Senat del municipi de Roma. Ciceró estava cansat de la permanent conspiració de Catilina.

Estimat poble de Barcelona, present i absent, diligents entitats ciutadanes, promotores dels Drets del ciutadà, autoritats i, en especial, regidora i servidora dels drets civils, Roser Veciana, amb tot el seu competent equip col·laborador:

En les darreres dècades arreu del món s’han anat agombolant fosques nuvolades de desprestigi de la política, de desconfiança i de distanciament del poble devers uns estaments oficials que, en llur avidesa de poder, s’han apropiat i han fagocitat el sagrat àmbit públic, on el poble exerceix *directament* les seves responsabilitats i les seves llibertats. El poble, en el nostre país, despert i actiu en els anys setanta, jau en bona part avui per terra, prostrat, massificat, desencisat i manipulat. Només petites minories, individus i col·lectius, incombustibles, lluiten des d’elles mateixes. La major part de les activitats públiques són en realitat activitats teledirigides des de la política, activitats aparentment públiques, però en realitat paraestats, guiades i subvencionades des de l’oficialitat d’un Ajuntament, d’un Consell Comarcal, d’una Generalitat, de Madrid, de Brussel·les o de l’ONU. La gent s’ha anat tornant individualista, consumista, socialment

irresponsable i infantil, en profit d'un sistema neoliberal, necessitat d'estandarditzar la persona humana, en vista a l'obtenció de major lucre. Tot això és prou palès. No m'hi estendré però, que consti, és la mare dels ous.

Torno, doncs, a repetir: “Fins a quan abusareu de la paciència del poble?”

Tanmateix, el 1992, a Rio de Janeiro, se celebra la Conferència de l'ONU sobre el Medi Ambient i Desenvolupament i és dictada una Agenda 21, poc a poc, assumida pel poder oficial, com a autofrè ecològic en els terrenys material, biològic, psicològic i social. El 17 d'octubre de 1998, a Barcelona, se celebra la Conferència Europea “Ciutats pels Drets Humans” on surt el compromís dels assistents de participar en la redacció d'una Carta europea en aquest sentit. El text es treballa a Barcelona en el I Fòrum de Debat de la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat. Els dies 17 i 18 de maig de 2000 se celebra la Conferència Europea a Saint Denis, a prop de París, amb l'assistència de representants de més de 70 ciutats, on es promulga la Carta. Aquesta Carta accepta en la seva tercera disposició addicional l'Agenda 21 de Rio de Janeiro. La seva disposició final núm. 3 afirma: Cal que “els altres subjectes de dret reconeguin el valor jurídic superior d'aquests drets”. El núm. 4 de la Disposició final de la Carta afegeix: “Les ciutats signatàries es comprometen a reconèixer aquesta Carta mitjançant la menció expressa a totes les seves ordenances municipals com a *primera regla jurídica vinculant de la ciutat*”. I, fixem-nos-hi bé, el 21 de juliol del mateix any el Ple de l'Ajuntament de Barcelona signa la Carta per unanimitat. Esdeveniment tan o més transcendental per al municipi de Barcelona i per als altres municipis signants, com ho fou en 1215 la famosa Carta Magna formulada pel municipi de Londres i acceptada pel rei d'Anglaterra, Joan I *Sense Terra*. I dic “més transcendental” perquè la nostra Carta no s'entreté a protegir aristòcrates privilegiats com l'anglesa.

Però encara hi ha més. Sense perdre temps, el 5 de maig de 2001, se celebra a Barcelona el II Fòrum de Debat, aquesta vegada per al desenvolupament de la Carta, amb l'assistència i participació d'unes 250 entitats. En l'ordre del dia es tracta de dissenyar la figura de la Defensora o Defensor de la ciutadania, independent i imparcial, requerida en l'article 27.1 i la figura de la Comissió d'Alerta Ciutadana, constituïda per ciutadans i ciutadanes requerida en l'article 27.2. Finalment el solemne acte d'avui inaugura un programa de quatre dies per celebrar el 53è Aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans. Però els seus organitzadors no es volien accontentar amb una celebració protocolària. Volien omplir de contingut pràctic, positiu i constructiu aital efemèride. Aquests dies, a partir

d'una llista confegida per les entitats “legisladores” de base, el poble de Barcelona, a la seva Plaça emblemàtica de St. Jaume, havia d'elegir una terna de candidats a aquesta sindicatura cívica de la qual l'Ajuntament en triaria un. Críctic procediment, que palesa un toc de desconfiança envers el poble per part de l'Ajuntament. L'elecció ha estat endarrerida. Esperem, com s'ha dit, que només sigui per a preparar millor el reglament de la nova sindicatura i sense intervencionismes oficials. Si és així, tindrem aviat Defensor/a de la Ciutadania. Si parem esment en els difícils continguts de la Carta, bon pes haurà aleshores caigut al damunt de l'elegit!

Davant d'aquesta, fins ara, convincent actuació de les nostres autoritats municipals, ¿què he de dir jo?. No anirem a fer detenir els nostres magistrats, com Ciceró feu detenir Catilina a la sortida del senat a Roma. Els polítics del nostre Ajuntament, fins ara, s'han portat bé. Només els demanem que segueixin sabent escoltar la representació popular i segueixin sabent obeir-la. Perquè política democràtica vol dir, curt i ras, obediència a la voluntat del poble.

2.- La democràcia primera.

Grècia inventà la paraula “democràcia”, en el significat de “força del poble”. Segons es diu, cap al 510 aC., Clístenes, més que cap altre, implantà la democràcia en el municipi d'Atenes. Organitzà, fins i tot, la comarca de l'Àtica: tres municipis, aquests en districtes i cada districte en barris. El Parlament de representació o *boulé*, equivalent als nostres plens municipals, i l'executiu dels Magistrats, equivalent al nostre equip de govern municipal, eren controlats per l'Assemblea de participació directa o *ekklesía*. Hi havia, doncs, una doble via en savi equilibri cibernètic d'acció d'anada política o oficial i *feed-back* retroacció demòtic o popular. La representativa, estatal i la directa, pública. Com se sent avui dia, en què vivim una dura “politocràcia”, la falta d'aquesta segona via que aferma la vera democràcia! Els grecs deien inequívocament *polis kai demos*. Un dualisme diversificador, però complementari, un equilibri dinàmic, vivent, entre acció i retroacció. Dels municipis grecs avui dia només s'esmenta l'aspecte de *polis*, de la política, immersos com som en aquesta societat hiperpolititzada, on els polítics no obeeixen la voluntat del poble senzillament perquè no n'hi ha. Hem perdut l'assemblea que sintetitza la definició del voler del poble. Aquest s'ha convertit en un magma massificat de voluntats individuals encontrades i caòtiques, dirigides electoralment per la voluntat inevitablement esbiaixada del programa de cada partit. Per exemple, ara no hi ha manera d'obtenir la voluntat comuna del municipi de

Barcelona. No hi ha programa unitari de consens previ a les successives eleccions municipals. Hi ha només una cultura del dissens entre diferents polítiques, sovint divergents i fins i tot oposades, sobre una mateixa comunitat territorial. Així la política avança només brandejant.

Roma s'assembla a Atenes: “*Senatus populusque romanus*”, diuen també. De nou la doble via permanent, Senat de la *Res Officialis* i Assembla de la *Res Publica*. Ni els llatins ni els grecs confonien, com ara lamentablement es confon, l'àmbit oficial, estatal o polític amb l'àmbit popular, públic o comunitari. Ara el poble, el *demos*, el *populus*, ha estat substituït, com he dit, per una massa amorfa d'individus, massa que els grecs anomenaven *plethos*, els llatins, *plebs* i des de la Revolució Francesa, molt ennobliment, ciutadania. I la consulta, obligada en vera democràcia, a la voluntat popular, ha estat substituïda per una consulta, això sí exhaustiva, de l'àmbit oficial-polític a l'àmbit individual-privat, que no és el poble, perquè no ha consensuat voluntat popular unitària. Cadascú vota pel seu compte i en secret per evitar coaccions, més enllà de qualsevol compromís conjunt, un programa que tampoc és del conjunt sinó d'una part o partit. S'ha abandonat còmodament la recerca del consens unitari. S'ha degradat escandalosament la democràcia. Tot esdevé molt més manipulable des del poder constituït. El liberalisme, a partir de la Revolució francesa, és cert, ha elevat al màxim el respecte a l'individu en front de l'absolutisme estatal anterior. Aquest individualisme quallà en la Declaració dels Drets Humans d'aquella revolució, ampliat a tot el món amb la Declaració que avui festegem i que recull a bastament la nostra Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat. Però això no representa més que el primer graó del gran edifici de la vera democràcia. Caldrà el reconeixement dels drets de les comunitats humanes a qualsevol nivell. Aquests drets, només a nivell de poble-nació, seran recollits posteriorment per l'ONU en els dos Pactes Internacionals de Drets Civils i Polítics, com també de Drets Econòmics, Socials i Culturals.

I no anéssim a pensar que la famosa reforma de Clístenes a Atenes fou nascuda de generació espontània. No fou en realitat més que la devolució d'una democràcia assembleària ancestral, que venia de l'Edat de Pedra i romania sota formes larvades en les societats neolítiques i bàrbares dels metalls, i que fou rapinyada pels senyors de la guerra en etapes feudals posteriors. Els anglesos a tot retorn fet al poble de la seva capacitat sobirana prèviament segrestada, en diuen, molt justament, *devolution*, no “concessió generosa de competències de l'Estat a la perifèria” com es diu a Espanya.

Tant a Grècia i a Roma com també a molts altres llocs de la terra, des de la Babilònia de Sargó I fins als nostres dies, la cruel perversió instaurada pels imperialismes i colonialismes militars, polítics, econòmics, religiosos i culturals destruï la democràcia de soca-rel. Les masses d'emigrants, sacsejades per aquests poders, devoraren els pobles. El Tribú romà de la Plebs apareix com un mal menor per protegir les masses miserables, desarrelades, aculturitzades. Fixem-nos que no es parla de Defensor del Poble. El poble, com qualsevol realitat verament sana, no ha de menester protecció de ningú. Quan volem nomenar una Defensora o un Defensor de la ciutadania, quan hem de fer una Carta per a la seva salvaguarda és per què la ciutadania ha esdevingut un autèntic *adefesi*: gent protegida, estructurada i forta d'una banda i gent massificada, degradada i feble d'una altra. Sobre aquest desastre s'estén un piadós vel uniformador indicat per la paraula "ciutat", que no és ni poble, ni massa o plebs, ni comunitat comarcal, ni municipal, ni de barri. És un cartell que cobreix sense agermanar-les, la gent ben assentada, les bosses de pobresa de marginats refusats i la gent immigrada sense recursos. Aquesta gent és atreta per l'oferta de treball en les empreses d'avariciosos empresaris locals que no volen invertir on hi ha mà d'obra excedentària perquè allà el seu capital no rendiria tant com aquí. El sacrosant dogma del Fons Monetari Internacional: tot es pot fer menys impedir la llibertat de moviment de capitals. La societat esdevé una Babel, que es dissimula amb les paraules pseudoprogressistes de diversitat i multiculturalitat. Aquesta societat, d'una banda, no pot atendre les necessitats específiques de tanta varietat, i, d'altra, ignora l'existència en el lloc d'un poble propi, d'una cultura pròpia, d'una identitat nacional, en molts casos, com el nostre, ja de lluny llargament oprimida, la qual, amb la seva singularitat, ara en perill d'extinció, podria, ella sí, cooperar eficaçment a alimentar la autèntica diversitat i multiculturalitat del món. El republicà Clístenes feu un esforç titànic de reformular la comunitat comarcal, municipal, de districte i de barri, obrint lloc als nouvinguts al costat del patriciat antic, tot substituint la relació de parentiu per la de bon veïnatge amb el respecte al país dels nouvinguts. Però dos segles més tard l'allau massificador, provenint de l'imperialisme persa i macedoni, enfonsà definitivament la democràcia i la cultura gregues. La república romana també intentà superar l'antagonisme entre patricis autòctons oligàrquics i plebeus immigrants massificats. Però, també, quatre segles més tard, l'avarícia dels mateixos imperialistes romans, que destruïren la república, destruï la democràcia i poc a poc la "ciutadania romana" s'estengué a tot l'imperi. Molt més tard, per una raó semblant, els revolucionaris francesos convertiren en ciutat tota França. A l'himne de la Marsellesa, *citoyen* és sinònim de francès. És la pietosa capa d'igualtat que amaga la diferència viva col·lectiva i esmicola la força que sorgiria de la seva organicitat social. L'individu adquireix jurídicament

unes llibertats meravelloses, que potser no havia tingut mai, i a les quals té ple dret, sigui com sigui i vingui d'on vingui, però s'ha trinxat el poble i la possibilitat de construir voluntat popular, que pugui ser obeïda per polítics verament democràtics *i que pugui efectuar el reciclatge necessari de les masses individualistes i degradades*. Per això són, en bona part, meritoris els Pactes Internacionals dels Drets dels pobles, suara esmentats i assumits per la nostra Carta. També és meritòria l'autoretallada de poder que representa per als polítics barcelonins i per als de les ciutats signants l'aprovació per unanimitat de la Carta. Representa un autèntic gir democratitzador de l'estament oficial fins ara dipositari d'un poder quasi de Leviatan, com diria Hobbes. Malgrat tot plegat es mantingui encara a un nivell molt individual i com a mera declaració d'intencions.

3.- Barcelona.

Però aquests nous aires democratitzadors tampoc han caigut del cel. És molt interessant i potser poc estudiada la tradició de lluita prodemocràtica del poble de la nostra comunitat municipal. Ja a la fi del s. XI, al costat del veguer reial i del batlle, s'introdueixen els prohoms, experts de l'estament dels ciutadans, embrió de representació ciutadana, a reclam de la gent. El 1249 Jaume I accepta quatre paers ("pacificadors") que podien reunir una **assemblea general** oberta a tots els ciutadans per motius d'utilitat col·lectiva. Una autèntica meravella, restauració d'arquetips ancestrals! A partir de 1260, comença la reducció de tan generosa obertura: els paers podran designar una assemblea de 200 ciutadans que ordinàriament faci la feina de l'assemblea general. El 1265 els membres de l'assemblea permanent es reduí més, fins al famós nombre de Cent, el Consell de Cent, on hi havia representats tots els estaments (ciutadans honrats, mercaders, artistes i menestrals).

Deixeu-me intercalar alguna petita digressió informativa poc coneguda, sobre el municipi germà de València. Cap al 1384, Francesc Eiximenis, que havia sojornat més de cinquanta anys a Barcelona, composà a València i en vista al seu bon govern, el famós "Regiment de la Cosa Pública", precursor insigne de la nostra Carta de Salvaguarda del ciutadà, que, amb actitud oberta -igual que la Carta europea-, recomana l'adopció de millores o costums d'altres països que semblin bons. Demana l'atenció als disminuïts. Renya als que es limiten a ajudar "les persones en singular" i no a les entitats i institucions públiques. Adreçat l'escrit a lectors de tots els estaments, amb una bella carta dedicatòria, fou clavat a la taula del Consell de l'Ajuntament de València per a guia dels Regidors de la Ciutat.

Novament a Barcelona, de tots és conegut el fet històric (1416) del Conseller Fiveller que, tot i formar part de l'oligarquia municipal ja de nou dominant en aquells anys, defensà la d'aleshores minsa democràcia catalana enfront de l'autocràcia del rei Ferran d'Antequera. Les conquestes democràtiques i participatives anaven perdent terreny en front i a favor de les tendències proaristocràtiques i oligàrquiques de l'estament anomenat "de ciutadans honrats", com també del de rendistes i terratinents, agrupats en una mena de partit anomenat *La Biga* ("el bastó gros"). El 1452 un moviment popular, anomenat *La Busca* ("el bastó petit"), format per ciutadans honrats descontents, mercaders, artistes i menestrals, aconseguí remuntar la situació opressiva amb l'aprovació d'un anomenat Sindicat dels Tres Estaments i Poble de Barcelona. La lluita del poble de Barcelona per recuperar la democràcia interna, antany assolida i després disminuïda, fou èpica. Reeixida fins al 1453, fou finalment vençuda. *La Biga* prepotent desfeu el Sindicat el 1462 i executà els principals dirigents de *La Busca* moderada, víctimes de la democràcia.

El moviment de democràcia de base municipal, importat de municipis italians, fou introduït de nou a la Corona d'Aragó, sota el nom de Germanies, primerament per València, després per les Illes i finalment entrà al Principat de Catalunya. Inicialment les Germanies foren legalitzades per l'emperador Carles. La revolta dels agermanats s'inicià a Barcelona el 8 de maig de 1520. Fou un moviment de solidaritat de les classes populars barcelonines, influïdes per l'exemple municipal valencià. Els agermanats, que tractaren de dur endavant reformes socials i econòmiques importants, en un moment determinat obriren les presons i dominaren els carrers fins a la fi del mes, davant la impotència de les autoritats municipals i reals. Un cop vençuts, foren executats dos dels caps de la rebel·lió: el sabater Bernat Marquilles i el procurador Melcior Negre. Noves víctimes de la democràcia! L'estat revolucionari, bé que somort, es mantingué fins l'acabament de la revolta a València i a Mallorca. L'actitud dels consellers fou ambigua tant envers els agermanats valencians i mallorquins com envers els capdavaners de la política repressiva, als quals procuraren de mantenir apartats de la ciutat. (Cf.: GEC, "Barcelona", p.201).

Històricament, sembla difícil defensar alhora, d'una banda, els drets i la identitat cultural dels ciutadans autòctons i, d'altra, les aportacions culturals dels nou vinguts. Ciutat tancada o ciutat oberta? Barcelona, al llarg dels segles, ha fet contínuament totes dues coses, com exemple viu de fidelitat a les arrels de la seva diversitat genuïna i alhora d'obertura a la immensa diversitat del món. Per ella han passat fenicis, cartaginesos, romans,

visigots, musulmans, occitans, francesos, espanyols i sempre ha sabut ser fidel a si mateixa i al seu poble. Als segles XVII i XVIII defensa els seus drets i la seva identitat nacional en la guerra dels Segadors i en la de Successió, enmig de molts moviments migratoris. Al segle XIX defensa obertament i majoritàriament la modernitat lliberal vinguda de fora i el fet diferencial nostre, amb el fecund procés anomenat “la Renaixença”, amb l’allau de camperols efecte de la industrialització.

En acabar aquell segle s’esdevingué el moviment popular anomenat “Tancament de caixes”. Els industrials i comerciants barcelonins aspiraven des de 1898 a un Concert Econòmic semblant al del País Basc. A la petició s’hi adheriren les quatre Diputacions del Principat, 318 Ajuntaments i les principals entitats professionals, econòmiques i culturals. L’oposició de Madrid ocasionà l’any següent el “Tancament de Caixes”. El 16 de juliol es decidí l’abstenció en el pagament de la contribució. L’alcalde Bartomeu Robert, forçat a permetre l’entrada executiva als domicilis dels morosos, dimití. També ho feu Manuel Duran i Bas, aleshores ministre de Justícia. Es declarà l’estat de guerra i el no pagament fou equiparat al delictes de sedició. Hi hagué empresonaments i clausura de comerços.

La Setmana Tràgica fou una altra protesta barcelonina (1909), en aquest cas antimilitarista, resultat d’una fonda irritació popular. També es declarà l’estat de guerra i Barcelona fou aïllada de la resta del país. Insidiosament el lerrouxisme torçà el sentit de la revolta i li imprimí un caràcter anticlerical. La repressió fou a sang i foc. Hi hagué més de cent morts i cinc execucions, entre les quals la de Francesc Ferrer i Guàrdia, sentida com a absolutament injusta per molts estaments nacionals i internacionals. Més màrtirs de la democràcia.

Cal afegir que la democràcia participativa directa fou defensada acèrrimament per l’anarquisme de primeries del segle XX, que tingué als Països Catalans potser el més gran seguiment del món. Un altre testimoni de la voluntat democratitzadora, en aquest cas, en les empreses productives, en els comerços, en les finances, fou l’ample moviment cooperativista que arriba fins a avui.

Molts altres exemples de la nostra història poden palesar l’existència d’una tradició democratitzadora dins de la nostra història municipal, que no puc ara relatar per mor de la brevetat. Tanmateix he de fer referència al gran experiment del Principat de Catalunya de l’època del canvi de règim (1971-77) en què també quedà fonament involucrada la ciutat de Barcelona. Em refereixo a l’Assemblea de Catalunya, assemblea de cents d’assemblees menors municipals, comarcals, regionals, d’associacions de veïns,

d'empreses, partits, sindicats, col·legis professionals, d'estudiants, d'entitats culturals, esportives, comunicacionals, educacionals, de catalans a l'estranger, etc., els plens de la qual se celebraren a Barcelona, la qual com a cap i casal de Catalunya també animà fenòmens tan extraordinaris com els fets del Sindicat Democràtic d'Estudiants, coneguts com "la Caputxinada", la Nova Cançó, l'Escola Catalana, el Congrés de Cultura Catalana, les Jornades de Debat dels Països Catalans, la Marxa de la Llibertat, la Crida a la Solidaritat o la vivíssima lluita reivindicativa de les Associacions de Veïns de la nostra Ciutat. Tampoc podem oblidar la llarga marxa de la lluita democràtica obrera i, en especial, la de les primeres Comissions Obreres assembleàries, encapçalades per la Comissió nacional de Catalunya i, en el nostre cas de la Comissió municipal de Barcelona. En el canvi de règim esmentat, sobretot a l'entorn de l'any 1976, sorgí una poderosa empenta popular alimentada per una participació multiforme i abrangida des de la mateixa base de la societat.

Com a cloenda d'aquest breu repàs històric de la democràcia participativa a Barcelona, he de dir que, empès per un moviment internacional a favor de la democràcia participativa, s'ha desvetllat avui dia a casa nostra un desfici per avançar en aquesta democràcia més autèntica. En l'àmbit internacional, el punt de referència és la ciutat de Porto Alegre a l'Estat de Rio Grande do Sul, al Brasil. Fa més de deu anys que les assemblees de barris fan els pressupostos municipals. El brasiler Partit dels Treballadors, des del govern de la ciutat, tutela, no paternalísticament, aquesta gran escola de democràcia real. Poc a poc, la gent passa d'estar massificada a fer-se coresponsable dels destins de la ciutat. Porto Alegre és actualment la Meca dels defensors de la democràcia participativa. La Diputació de Barcelona ha editat un llibre explicatiu de l'experiència de Porto Alegre, amb pròleg de Manuel Royes, president de la Diputació de Barcelona i batlle de Terrassa, des d'on ell anima als catalans a imitar Porto Alegre. Podria ell i el seu partit començar a Terrassa? Però en el món hi ha molts altres exemples. Només citaré el moviment municipalista encapçalat des de fa molts anys per Murray Bookchin, preocupat per les polítiques d'allò que ara es diu l'ecologia social. A casa nostra, a més a més de l'incipient esforç de l'Ajuntament de Barcelona, palès en els seus programes de participació ciutadana i en l'organització del procés de la Carta, abans esmentat, que han precedit i que constitueixen la celebració d'aquest aniversari dels Drets Humans, altres municipis també han fet i estan fent experiments de diferent volada, que no podem ara detallar. En cap, però s'ha arribat a l'establiment d'una Assemblea municipal unitària permanent. Algunes Universitats, algunes Fundacions com la Jaume Bofill i RANDA, i entitats diverses d'estudi i experimentació, com Nova – Centre per a la Innovació Social i EcoConcern dediquen bona part dels seus recursos humans i

financers a aprofundir la teoria i la pràctica de la democràcia directa en el nostre moment històric. Igualment se n'ocupen determinats mitjans de comunicació, com ho fa amb nota d'excel·lent la revista Illacrua. També comencen a proliferar empreses privades que organitzen programes de participació ciutadana, al meu judici sovint massa tuteladores, per encàrrec de les Institucions. Molts d'aquests col·lectius dediquen el màxim esforç, com hem dit que recomanava Eiximenis, a fer participar en les decisions públiques als individus i als col·lectius de discapacitats, d'immigrats, de marginats socials, etc., amb esforç meritori. Finalment, cal també esmentar que des de l'inici del nou mil·lenni hem posat en marxa el moviment "Jo també em planto! Cap a l'Assemblea dels Països Catalans" que vol promoure directament l'assemblea de cadascuna de les diferents comunitats territorials de la nostra nació com el seu subjecte responsable de llurs drets individuals i col·lectius. Invitem a tothom a autoorganitzar la seva i a participar democràticament en l'organització de l'Arbre de les Assemblees dels Països Catalans.

4.- **Reflexions.**

Ja tenim, doncs, damunt de la taula una bona Carta de Salvaguarda dels drets dels ciutadans. La crisi de la democràcia occidental ja comença a forçar un inici de redreçament o, fins i tot, un decidit pas endavant en la conquesta del ple reconeixement de la dignitat humana. Ací gosoproposarvos alguna reflexió, important, al meu judici, per ajudar a fer avançar la conquesta d'aquesta nostra dignitat perduda.

Voldria deixar clar que privat, públic i oficial són tres àmbits ben diferenciats de la societat humana, com també en són individu, poble i política. Tot lluitant contra els Estats absoluts dels segles XVII i XVIII, és a dir, contra l'àmbit oficial o polític abassegadors del seu temps, on l'individu, és a dir l'àmbit privat, no comptava res, els revolucionaris francesos reconqueriren els drets individuals humans. En l'ordre dels principis, el retorn de l'honor a la persona individual és sempre l'origen de tot dret, el primer graó de la piràmide comunitària. També l'ONU encapçalà la seva tasca legislativa amb la Declaració Universal dels Drets de la persona humana individual. És just i reconfortant, doncs, que l'aportació fonamental de la nostra Carta de Salvaguarda ciutadana hagi dedicat la major part dels seus articles a aquesta atenció bàsica ineludible. Cal que tota revolució, tot canvi social per a millorar, exigeixi d'antuvi un clar Pacte de Solidaritat de tots els responsables d'aquest canvi, per atendre les necessitats bàsiques de cada ciutadà. Però cal observar que un Pacte de

Solidaritat exigeix més que les aportacions individualitzades. Per salvar l'individu cal el col·lectiu, i el col·lectiu no és prou ben salvat en la Carta. Caldria, barri per barri, carrer per carrer, compondre un cens voluntari de persones i famílies amb necessitats i, potser caldria que gestionessin aquest cens les Caixes d'Estalvis a través de tantes sucursals locals com tenen tan estratègicament situades, amb una llibreta oberta per a cada persona individual o col·lectiva sense recursos. En aquest sentit es va obrint camí la proposta de la Renda Bàsica universal. Però, que lluny no estem de poder resoldre les grans bosses de misèria i marginació només de la nostra ciutat! Tremolo si l'Ajuntament vol fer efectiu tot sol aquest mandat transcendental. Com s'ho farà? Tremolo encara més, si renuncia ha fer-lo efectiu. Com s'ho farà la Defensora o el Defensor? I, encara més, tremolo si el Defensor renuncia, si renuncia la Comissió d'Alerta ciutadana. On quedaran les esperances dipositades en la Carta? Serà un paper mullat més? Cal que tots ajudem: Comissió, Defensor i Ajuntament i, sobretot, un poble que es va autoorganitzant sense parar, a fer efectiu el noble Pacte de Solidaritat implícit en la Carta.

S'han fet massa crides a la solidaritat amb els oprimits amb efectes insuficients. Parem esment. Hi ha la *indefensió* resultant de la massificació dels oprimits. Però també hi ha la **inoperància** fruit d'una altra massificació, la del poble no marginat. Un poble, per ric que sigui, convertit en massa, esdevé inoperant, com un cotxe convertit en ferralla. Convertir un poble en massa és una tasca tan fàcil com enredar una troca. A la inversa, convertir una massa en poble és una tasca tan difícil com desenredar-la. A més, doncs, de defensar els drets de l'àmbit individual, cal obrir decididament la defensa dels drets de l'àmbit públic. El costum de què tot ho arregli l'Ajuntament, l'àmbit oficial, mata l'àmbit públic i la possibilitat pràctica de fer justícia enmig de tan gran desori. "Públic" ve del llatí *populus pubicus*, "poble de pèl al pubis", "poble adult". *Senatus populusque, polis kai demos*, política i poble, dèiem més amunt. Amb un àmbit públic fort, la capacitat d'atenció i absorció del marginat i, per consegüent, la capacitat de fer efectiva la Carta creix considerablement, no carrega tot el pes en l'Ajuntament i evita la macrocefàlia actual de l'àmbit polític oficial que acaba no representant al poble ans suplantant-lo.

I, que és l'àmbit públic? Hem dit que les consultes electorals i els referèndums són, en rigor, meres consultes del sector oficial al sector privat, als individus un a un. Democràcia és la força del poble com a poble, com a voluntat conjunta consensuada (*res publica*, bé comú).

D'una banda, són àmbit públic les entitats ciutadanes de serveis: associacions, ONG's, fundacions, sindicats, col·legis educatius i

professionals, etc. Meritòriament en tenim dues-centes cinquanta que avalen la Carta. Els demano que, cadascuna des del seu àmbit, ajudin, com ja vénen fent, a executar i desenvolupar la Carta. No només demanant actuacions polítiques de l'Ajuntament, ans també des de la força –la *cracia*- creativa d'elles mateixes, des de la seva pròpia capacitat de servei al comú. Cal que les entitats es plantin i fructifiquin i no es redueixin a mers col·lectius reivindicatius que fan créixer més i més la macrocefàlia de l'Ajuntament. Pel sagrat principi de subsidiarietat, tot allò que pugui fer l'àmbit públic en el municipi que no ho faci l'àmbit polític de l'Ajuntament. L'actitud contrària és una trampa, en la que acostumen a caure els plantejaments socialistes: alienar-se dels deures veïnals i exigir totes les responsabilitats a l'Ajuntament. Caldria obrir una potent dimensió de voluntariat en tota la ciutadania, responsable, lliure i autodirigida i disminuir alienació política, impostos i burocràcia. Però la lluita de les entitats sectorials, que fa temps que dura, no és suficient. Cal la implicació del cor de les persones individuals i col·lectives, el compromís subjectiu sense condicions.

Per això ara us vull parlar de l'altre aspecte de l'àmbit públic, encara present en altres cultures i ignorat, oblidat o perseguit en la nostra, especialment als Estats francès i espanyol i que, tanmateix, és de primera necessitat en una vera democràcia. Quan les Constitucions, que es consideren democràtiques, diuen indefectiblement en el seu primer article: “La sobirania rau en el poble i tots els poders i institucions de l'Estat emanen del poble”, ens estan assenyalant que la força social brolla del cor del poble i aquest concedeix aquelles competències que creu convenient a la gestió de l'Estat polític o les hi retira. Allò que és popular o demòtic és anterior i més radical que allò que és oficial o polític. Les entitats de serveis especials, suara esmentades, participen d'aquesta radicalitat de força social que anomenem sobirania, autodeterminació o independència respecte de l'Estat o, en el nostre cas, de l'Ajuntament. Però això és cert en llur cas, només en llur règim intern i per a la finalitat pròpia de cada entitat. En canvi, havia existit al llarg de milers d'anys, en les primeres societats de cada poble la comunitat bàsica que cal recuperar. Aquesta comunitat bàsica o troncal de cada territori i a cada nivell són:

- la llar, com a federació responsable i lliure d'individus,
- la comunitat de veïns d'una casa, com a federació responsable i lliure de llars,
- el carrer com a federació responsable i lliure de veïnats
- i, amb condicions equivalents, barri, districte, municipi, etc.

La diferència essencial entre una entitat especial o sectorial i una comunitat troncal o bàsica rau en què la primera ve definida per un objecte o finalitat

determinats i la segona ve definida pel fet de tractar-se d'un subjecte responsable de la universalitat de les seves finalitats referides als seus components. La comunitat de convivència en una llar no es constitueix exclusivament, per exemple, a fi de curar la sida o de millorar les condicions laborals dels treballadors, és fa oberta a totes les dimensions del subjecte comunitari i dels seus components, com diu encertadament la fórmula tradicional: "en la salut i en la malaltia, en la riquesa i en la pobresa, en la joventut i en l'ancianitat, en la vida i fins que la mor separi aquells que s'estimen". Les comunitats superiors a la de la llar, comunitats no d'individus, ans comunitats de comunitats menors, hauran de constituir-se amb la mateixa responsabilitat global que els correspongui, amb dret a la adequada informació pública, amb llur assemblea de debat i de decisió públiques, a fi de crear voluntat pública de consens i programa públic, com embrionàriament feu l'Assemblea de Catalunya al Principat, assumint totes les responsabilitats de la vida comunitària corresponent i amb totes les llibertats per exercir-les. Aleshores aquest programa comú podrà ser obeït pels partits polítics democràtics des de l'Ajuntament, en allò que tingui de vinculant. Caldrà, doncs, fer pas a la sobirania bàsica de les comunitats inferiors i a la cessió o retirada consensuades, de competències delegades cap a les superiors. Això és ser poble sobirà, això és ser un poble amb la força provenint de les seves pròpies arrels, al qual ja no li caldrà cap Defensor. S'autodefensa, s'autoorganitza, s'autodetermina, s'autolegisla (*auto-nomos*) i s'autogoverna ell mateix amb la seva pròpia força. Aquest és l'autèntic alliberament, l'autèntica independència, l'autèntica sobirania, l'autèntica emancipació del poble adult, talment com s'emancipa jurídicament una noia o un noi quan esdevenen adults. Aquest subjecte col·lectiu, que no és l'Ajuntament oficial i polític, ans està personificat en la corresponent Assemblea pública, haurà de tenir la iniciativa legislativa, el control de l'executiu i la propietat i decisió sobre el capital comunitari, una elevada plusvàlua comunitària, avui dia ocultada i injustament espoliada per part d'entitats privades i oficials, que haurà de retornar al poble. Aleshores, la sanitat, l'educació, els mitjans de comunicació, el sòl municipal no seran ni privats, ni de l'Ajuntament, ni de l'Estat, seran de propietat i decisió públiques. No vull fer-me llarg. Però crec que podeu endevinar quina és la força latent del poble radicalment sobirà, senyor de si mateix, actualment prostrat, degradat, massificat, plebeu. Meditem-hi!

A un poble aital no li caldrà defensar la seva identitat nacional, comarcal o municipal, com em queixo que no es prou ben defensada en la nostra Carta ciutadana. No li caldrà ni Comissió d'Alerta ni Defensora o Defensor del Ciutadà perquè a tots els nivells, grans i petits, serà plenament autodefensat i codefensat des dels altres territoris i nivells. En comptes d'uns delegats o d'unes comissions, l'esperit de bon veïnatge, de fraternitat, de concòrdia

comunitària vetllarà Barcelona com aquell àngel del Portal de muralla que fou vist, segons la llegenda, per sant Ramon de Penyafort. I equilibrarà la societat respecte de la violència cruel, la crítica fera i la competitivitat salvatge de la nostra actual cultura del dissens.

Però anem a pams. Bo és començar, com he dit, per l'assistència als més necessitats. Benvinguda Carta, benvinguda Comissió, benvingut Defensor i tan de bo pugui aviat dir benvinguda votació per a la seva designació. Quan es dóna una situació, com l'actual, d'indefensió, d'una part, i de prepotència, per l'altra, en un permanent escàndol ciutadà, cal aquell *Defensor civitatis*, inventat en el temps del corrupte Baix Imperi Romà. També al Renaixement, St. Antoni, bisbe de Florència fou tingut pel poble com *Defensor civitatis*. Era, i el poble així ho sentia, el defensor dels pobres enfront de la prepotència dels Mèdicis. Bona és doncs aquesta defensa en front de la prepotència política actual. Però, per acabar, permeteu-me vaticinar que aquesta Carta, a la llarga, esdevindrà incomplible si la participació democràtica no és fa troncal i no emergeixen els subjectes col·lectius responsables i sobirans, l'ànima col·lectiva, sense la qual el cos social i territorial, per ben enginyat i dirigit políticament que estigui, es mor, es corromp i es fa presa de tota mena de rapinyes per part d'aquells voltors carronyaires que sempre vigilen des dels aires elevats del poder.

Lluís M. Xirinacs.
Barcelona, 10 de desembre de 2001.